

TISZAVIDÉK

VEGYES TARTALMU HETILAP.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre . . . 4 frt. Negyed évre . . . 1 fr.
Fél évre . . . 2 frt. Egyes szám ára 8 kr.
Megjelen minden vasárnap reggel.
Hirdetéseket úgy a kiadóhivatal, mint a »Reiter-
ügynökség» Budapesten jutányosan vesz fel.

A kiadásért felelős a szerkesztő:

HEGYI ANTAL.

SZERKESZTŐSÉG:

Csongrád, Templomtér 91. szám, hová a lap szellemi
részét illető minden közlemény intézendő.
KIADÓHIVATAL:
Csongrád, Magtár-utca 41. szám, hová az előfizeté-
sek, hirdetések, hírdetmények intézendők.

A magyar nyelv védelme.

Motto:

Ah, hol vagy magyarok
Tündöklő csillaga,
Ki voltál valaha
Országunk istája!

A legelső és legmagyarabb király ünnepét tartjuk ma, kihez a felzudult hajokban visszasír a nemzet lelke, és kívánja, ohajtva ohajtja ama nagy időket, midőn legnagyobb és legkedvesebb királya az ország alapjait egy évezredre megvetette és hazát szerzett, hazát adott hön szeretett nemzetének.

Nem is ok nélkül sohajtozik ez a szegény, millió sebből vérző nemzet legjobb és legdicőbb királyához: Hol vagy István király, téged magyar kíván? gyászos öltözetben teelötted sirván; mert valóban gyászos ennek a nemzetnek az élete, mely azért élt és azért vértett egy ezred éven át; azért harcolt fenkölt lélekkel szabadságáért és alkotmányáért, hogy az ezredéves mult végén van is meg nincs is hazája, alkotmánya pedig inkább a rabszolgaság nyüge, mintsem nyelvének, szabadságának és nemzeti érzületének a biztosítóka.

Hej mert mit ér ez az alkotmány, ha az csak a törvénykönyvben s nem a nemzet életében van meg? Mit ér a törvény, mely biztosítja nyelvünket, szabadságunkat és államiságunkat, mikor azt csak az nem játssza ki, és az nem tapossa sárba, a ki épen nem akarja?

Kimondja a törvény, hogy az állam hivatalos nyelve a magyar, s ime a tót, oláh, szerb, horvát és egyéb nemzetiségek, kiket testvérek gyanánt öleltünk keblünkre, gunyt üznek nemzetünk legdrágább kincséből, az állam hivatalos nyelvéből.

Azt is rendeli a törvény, hogy a hadsereg a nemzet hivatalos nyelvén tartozik érintkezni a magyar hatóságokkal és ime, oda jutottunk, hogy nem csak a katonák nem tartják be e tekintetben az ország törvényeit, hanem még a belügyi kormányzat ad ki rendeletet, melyben kötelezi a magyar hatóságokat, hogy a magyar nyelv gunyjára, itt magyar földön, németül levelezen a katonai hatóságokkal.

Nemzeti nyelvünk ellen intézett ezen támadásokkal szemben, a magyar társadalomnak kell állást foglalnia, hogy sikeresen megvédhesse

ezen legdrágább kincsünket. Kezet kell fognia a polgárnak a polgárral, a magyarnak a magyarral, hogy közéletünkben kiküszöbölhessük mind azt, a mi idegen, mind azt, a mi német, a minek célja, hogy magyar nemzeti érzületünkbe helyezett bizalmunkat megingassa és érdekeinket Bécs akaratának alája rendelje.

Erre annál nagyobb szükségünk van; mert az idegen szokások majmolása, a bécsi nevelés, a német nyelv szükségtelen kultiválása és így magyar érzületünk levetkezése, itt a magyarság szívében, a sik alföldön is mind nagyobb tért kezd hódítani, hogy lassanként lábra kapjon a Mária-Terézia korabeli német világ, melynek szemében csak annak volt értéke, a mi német.

Ódáig jutottunk, hogy a helyett, mikép megmagyarosítani törekednénk idegen szellemű intézményeinket, minő a közös hadseregnek vonatkozó része és abban különösen az önkéntesi intézmény, mely szerint a magyar ifju kizárólag csak német nyelven tehet tisztizsgálatot s a német nyelv ismereteinek hiánya egymagában is elegendő ok arra, hogy a magyar ifju, ha még oly eszes, még oly

TÁRCZA.

Czigány adomák.

(A »Tiszavidék« eredeti tárczája.)

Fáraó — ivadéka — a cigányok, kiket Isten a falu és a vonó végére, meg tapasztásra teremtett, ritkán válnak ugyan be valamely komolyabb foglalkozásra, hanem furfangosságuknál és leleményességükénél fogva annál több derültséget okoznak.

Ugy élnek ők mint az égi madarak. Nem vetnek, nem aratnak, sem a csűrökbe nem gyűjtönek és a mennyei Atya mégis eltáplálja őket. Nyáron át egyebet sem tesznek, mint viskóik előtt alszanak és kártyáznak; hanem azért a fehér cipő ritkán hiányzik házukból. Nem is kívánják ők, hogy nekik adjon dus termést a Teremtő, mert a kasza-kapa nyelet különben sem szeretik forgatni; hanem csak legyen a magyarnak, mert akkor ők sem fognak éhen halni.

Ugy látszik, jó kedvében alkotta ezt a fajt Teremtő, hogy legyen, aki magyarnak muzsikáljon; mert a közmondás szerint

minden nemzet magának muzsikál, vagyis saját fiaiból kerülnek ki zenészei: egyedül a magyarnak van külön muzsikusa a cigányban. Azért is fejlődött ki közöttük az a testvéries melegség, hogy a magyar nem tud mulatni cigány nélkül. De viszont a cigány sem tud egyik nemzettel sem összeszokni, csak a magyarral.

Bejárnak hiresebb zenészeink hegyet-völgyet, áthajóznak a tengereken; megfordulnak a világ legelőbb-kelebb városaiban: Párisban és Londonban, hogy művészetükkel gyönyörködtessék a művelt világot, no meg hogy szert tegyenek egy kis pénzmagra: de le nem telepszenek a világon sehol, csak a magyarnál; mert melegebb szívet és barátságot sehol sem találnak annál, mely a magyar szívében lángol. Ez az oka, annak, hogy a cigánynak is kiválasztott népe a magyar.

Ez a köztük fenforgó lelki barátság nem egyszer jó ízű humorban tör ki a cigányból, a ki természeténél fogva különben is nagyon hajlandó a huncutságokra. De a mellett bizonyos vallásosság sem hiányzik belőle, ugyanannyira, hogy nem tudok esetet, mikép a cigány végső szentségek nél-

kül mult volna ki. Sőt ha már változása van, többnyire hivatja a papot.

Igy az öreg cigány X-faluban hurkával elrontotta a gyomrát. Papot hivatott tehát, de mert szép őszi napfény derengett, addig is mig, a pap megérkezik, kiült pipálni az ablak alá, gondolván, hogy ha jön a pap, úgy is meglátja az utcán és majd bejön előre lefeküdni.

De a harangozó ismervén a cigány lakását, rövidebb utat választott a kertek alatt s mikor a pap belépett a cigány lakásába és kérdezte hol a beteg? a rajkók nagy meglepetéssel válaszolták: odakint van atyasága, az ablak alatt pipázik!

Be is hívták legott az öreget, de az épen nem jött zavarba, hanem rátámadt a harangozóra: Hát nem tud kend — ugymond — csengetni, hogy az ember legalább előre bejönne lefeküdni?

Máskor meggyónni ment a cigány és a gyónó széknél úgy kezdte vallomását: Tisztelendő atyasága én lopok.

A pap helyre igazítja őt, mondván: Ne úgy mond fiam, hogy lopok; hanem loptam.
(Folyt. köv.)

törekvő is, a tiszti kardbojttól örökre megfosztassék: saját szellemi életünket törekszünk német kaptafára huzni az által, hogy a közép iskolákban a német nyelv tudása kormányrendeletileg kötelezővé tétetik és eltűrjük, hogy egyetlen magyar katonaintézetünkben, a „Ludovika” tiszti akadémiában két tantárgy kizárólag német nyelven adassék elő,

Sőt társadalmi életünkben odáig jutottunk, hogy törjük magunkat, mikép a kéregetés végett hozzánk zárandokló németekkel, az úgy nevezett „Arme Reizender“-ekkel a maguk nyelvén értessük meg magunkat a helyett, hogy rászoritánánk őket, hogy ha a magyar pénzt és magyar élelmet kedvelik, legalább magyar nyelven is kérjék a magyar alamizsnát.

Hanem ha mi ismereteink gyarapítása végett akár melyik szomszédunk területére vetődünk, bezeg kinéznek bennünket, ha épen ki nem akolbólítanak, ha a mi magyar nyelvünk által akarunk jó szomszédainkkal boldogulni.

Mivel tehát ezen bajaink orvoslása tekintetéből a német katonai befolyás alatt nyögő kormányunk kezdeményezésétől mit sem várhatunk: a magyar társadalomnak, a magyar népnek kell magyar nyelvünk és nemzetiségünk mellett egy szívvel, lélekkel sikra szállani és kiküszöbölni közéletünkől mindazt, a mi német.

A megyék szólaljanak fel a nemzet nyelve és érzülete mellett és utasítsák hivatalnokaikat, hogy elintézetlenül küldjék vissza a katonai hatóságok megkereséseit, ha azok német nyelven vanuak kiállítva. A közönség pedig kivétel nélkül csak magyar számlákra fizessen, ha vásárol. Sőt még a koldusnak se adjon alamizsnát, ha csak magyar nyelven nem kéri azt; mert joggal kívánhatjuk az idegentől, hogy ha közöttünk akar élni, tanulja meg nyelvünket.

A szülőknek és tanítóknak pedig legfőbb gondjuk legyen reá, hogy gyermekeik és tanonczaik ne csak szeressék, hanem alaposan is elsajátítsák zengzetes nyelvünket, és büszkének legyenek arra, hogy Isten őket magyaroknak teremtette.

Evvel a hatalmas erővel, nyelvünk és nemzeti érzületünk megbecsülésével, fen fogja tartani e nemzet drága hazánkat a Szűz Mária oltalma alatt még egy másik ezred évig is, mert meggyőződésünk és fajunkba vetett erős hitünk, hogy a magyart semmi más nem pusztíthatja el e földről, mint a saját gyávasága.

A tengeri kigyó. A múlt ügye valóságos tengeri kigyóvá növi ki magát Csongrádon, melylyel alkalmas és alkalmatlan időben kénytelen foglalkozni a város közönsége. E hó 17-én dél előtt 9 órakor is rendkívüli közgyűlést volt kénytelen tartani a képviselő testület annak eldöntése végett, hogy miután a kiküldött kilencz tagú bizottság érintkezésbe tette magát a vállalkozóval és az csak azon föltétel alatt lenne hajlandó a múlt irányra, vagy az építés arányainak leszállítása végett nevezett bizottsággal tárgyalásokba bocsátkozni, ha a mű kiépítésére nézve a jövő tavaszig halasztást nyerhet: vajjon ezen kívánt halasztást a képviselő testület a város érdekeinek tekintetéből megadhatja-e, vagy sem a vállalkozónak?

A pákuliczok ezen alkalmat arra akarták fölhasználni, hogy döntő csapást mérjenek a múltat ellenző ellenzékiek fejére. Föl is vonultak teljes számban a község házára nevezetesen a két Réti, Herke Ferencz, Tekulics János, Szabó Sándor, Éder János, Szepesi János, Nagypál Imre és Ujhelyi Nándor, szám szerint kilenczen. Ugy látszik arra számítottak hogy a nagy munka időben az ellenzék nem jelenik meg kellő számban s majd elbánhatnak vele. Legalább erre látszik mutatni az a taktika is, hogy ámbátor a 14-én kibocsátott meghívót az ellenzék főbbjeinek már aug. 15-én kézbesítették, a földmives osztályhoz tartozó ellenzékiek közül többeknek csak 16-án este jutott el a meghívó kezeikhez.

Nagy tüzzel is indult meg a tárgyalás. Réti Ferencz volt a faltörő kos, ki nagy vehemenciával támadta meg a rendkívüli közgyűlés meghívóját s a minisztériumnál eljárta három tagú küldöttséget. S tán még kerékbe is törette volna, ha módjába áll, ezt a küldöttséget, a miért a múlt ügyében a kereskedelemügyi minisztériumhoz el mert látogatni. Mivel azonban szerencsére nem a „sötét középkor“-ban élünk, kerékbe törés helyett Réti ur is megelégedett avval, hogy a minisztériumokhoz intézett feliratok bemutatását követelte, mely nélkül ő a halasztás tárgyalásába sem nyilatkozott hajlandónak belemenni.

De hát közbevető lépésről levén szó a közgyűlés 20 szavazattal 11 ellenében elvetette Réti Ferencz indítványát és kimondta, hogy akkora kívánja a kérdéses iratok előterjesztését halasztani, mikor a minisztériumok az ügy érdemében majd intézkednek.

Majd ismét pusztító erővel rontott Réti Ferencz ur az ellenzék törekvéseinek. Hét határból összehordott mindent, a mi csak keze ügyébe esett, csak hogy érvényre juttassa azon indítványát, hogy a közgyűlés a munkálatok halasztását mellőzze és a vállalkozót a szerződés betartására utasítsa.

Szoboda Ferencz azonban többekkel azon nézetben volt, hogy a mennyiben a minisztériumokban az ügy elbírálása időt vesz igénybe, s a miniszteri kiküldött megtartandó helyszini szemléje folytán a terv esetleg még módosulást is szenvedhet: megadható a vállalkozó által kívánt halasztás a jövő tavaszig, ha abból a vállalkozó sem a hozandó miniszteri határozatok, sem pedig a kötött szerződés végérvénye tekintetében procedenst nem alkat.

Szoboda Ferencz ezen indítványát Hegyi Antal azzal toldotta meg, hogy mivel fontos közügyről van szó, a hozandó határozat csak birtokon kívül legyen föllebbezhető.

Nagy harc után ismét szavazásra, még pedig névszerinti szavazásra, került a sor,

melynek folytán Szoboda Ferencz kiegészített indítványa 19 szavazattal 9 ellenében elfogadtatott,

Nem mulaszthatjuk el azonban, hogy a vitatkozás egy pár érdekes pontját föl ne említsük. Igy Réti Ferencz roppant tüzzel inkriminálta, hogy a minisztériumnál járt hármas küldöttség a kereskedelemügyi minisztériumnál is reagált a mű ellen, mert szerinte ezzel megbízatása körét átlépte? De hát kérdezzük, miért nem szólalt föl Réti Ferencz ur ugyanolyan tüzzel az ellen küldöttség ellen, melyet a közgyűlés pákulicz többsége a Sváb Jakab temetésére menesztett és ez egyuttal a belügyi és kereskedelemügyi minisztériumoknál a múltat is szorgalmazta? Avagy szerinte ez a küldöttség nem lépte át ezáltal megbízatását? Lám, lám! Milyen rugalmas a pákulicz lelkiismeret.

Aztán meg heveskedése közben a tisztelt főszolgabíró, ki a közgyűlés termében csak mint képviselő szerepelhet, az előljárósággal szemben sértő módon főszolgabírói hatalmára hivatkozott implicite, melylyel a maga akaratját érvényesítenie tudja. No hát ez a büszke hivatkozás nem szolgált a főszolgabírói tekintély emelésére, mert az elnöklő bíró a közgyűlés zajos helyeslése közt oly módon utasította vissza a hetvenkedést, a mely minden tekintetben megfelelt a közgyűlés méltóságának és azt jegyzőkönyvbe is foglaltatta.

Réti Ferencz ur ugyan rugkapált a rendre utasítás ellen, de azzal nem segített magán, mert az erkölesi csorbát, mit tekintélye meggondolatlan szereplése folytán szenvedett, nem tudta kiköszörölni.

A pákulicz taktika tehát a szoros értelmében csütörtököt mondott s a tisztító áradat Réti urék erőlködése daczára is méltóságteljesen hömpölyög természetes medrében.

Nyilatkozat.

Több oldalról azon felhívást vettem, hogy adjam okát a „keresztény gőzmalom“-nál elfoglalt felügyelőbizottsági elnökségről történt lemondásomnak; mert a gőzmalom igazgatósága állítólag nem tudja, hogy miért mondtam le. Mások meg arra ösztönöznek, hogy a részvényes közönség megnyugtató végett, mely lemondásom miatt aggodalommal van eltelve, vonjam vissza lemondásomat, s legalább a jövő évi rendes közgyűlésig maradjak meg a felügyelő bizottságban.

A mi a dolog első részét illeti, lemondásomat írásosan adván be a választmányhoz, hogy azt elfogadás végett a közgyűlés elé terjeszse, abban tüzetesen föl soroltam az okokat is, melyek engem ezen lemondás benyújtására késztetnek. És így tudnia kell azt az igazgatóságnak is, mert hiszen legelső sorban neki adtam át ezen lemondásomat, hogy azt a választmány által a közgyűlés tárgysorozatába fölvetesse.

De hogy a tisztelt részvényes közönség magát addig is, míg majd lemondásomat a közgyűlésen fölolvastatja, tájékozhassa magát lemondásom okairól, ezennel kijelentem, hogy kiváltképen azért mondom le a felügyelő bizottsági elnökségről, mert azt a gazdálkodást, mely ez idő szerint a malomnál folyik, nem helyeslem s e miatt az igazgató urral nem tudok kijönni.

Az a szellem ugyanis, mely az országgyűlési képviselő választás alkalmával a malom fakészletéből díjmentesen szolgáltatja a deszkát a község ház udvarán az ellenzéki polgárok megfagyasztására készült akolhoz, még mindig ott van a malomban, s Nagypál Imre igazgató ur Réti Ferencz fejével gondolkodik ma is; pedig én szerintem az a malom nem politikai eszköz, hanem üzleti vállalat, melynek minden polgárt személyválogatás nélkül egyformán kell kiszolgáltatnia.

Kiváltképen nem vagyok pedig kibékülve azzal, hogy az igazgató ur jön-megy, költekezik a malom pénztárából az általa indított mindenféle perekre, de azért soha nem referál a választmányi ülésen ezeknek a pereknek állásáról, ha csak véletlenül vagy a számlákból, vagy más forrásból tud-

mást nem szerzek egyik vagy másik mozzanatról. Hát ez a titkolózás, melynek előttem, mint felügyelő bizottsági elnök előtt, nincs helye, teljesen érthetetlen.

De meg ettől eltekintve is azt vélem, hogy a részvényes közönség azért választott meg a felügyelő bizottságba, hogy az ő érdekeit képviseljem és a malom üzemet minden téren ellenőrizzem. Én ezt a megbízást akként törekedtem teljesíteni, hogy nem csak az üzleti könyveket, pénztárt és számadásokat vizsgáltam, hanem megtekintettem a malom üzletét is. Sőt vettem magamnak annyi fáradságot, hogy hajnali három órakor fölkeltem s mikor még nem kezdődött a munka, már ki voltam a malomnál, hogy lássam, miként kezdődik a napi rend? Ki annak a megindítója és ellenőrzője?

Ezen eljárással azonban darázs-fészékbe nyultam. Tapasztalataimat ugyanis előadtam a legközelebbi választmányi ülésen s az igazgató, a ki kilencz óra előtt nem igen szokott a malomban mutatkozni, sőt néha napszámra felé sem néz a malomnak, azzal akart engem megczáfolni, hogy nem igaz a mit mondok, a mit magam láttam és tapasztaltam?

A mellett kifogásolom az igazgató azon eljárását, hogy a faüzlet vezetésére a választmány megkérdezése nélkül Major Jánosban egy szakértelem nélküli erőt állított, mit igazol azon körülmény is, hogy az új iskola részére lekészített menyezetgerendák jelentékeny részét visszautasította az építést ellenőrző bizottság. A mi bizony se nem az igazgató, se nem Major János, hanem a részvényesek kára volt,

Ez az oka annak is, hogy a fahulladékok, melyek pedig a részvénytársaságnak drága pénzébe vannak, nem gyűjtetnek össze s nem értékesítetnek úgy, mint a társaság érdeke kívánja.

Mivel tehát jó akaratu felszólalásaim süket fülekre találtak nemcsak, de az igazgató ur egyik rokonától azon megtisztelő üzenetet vettem, hogy ellenőrző működésemet az akasztófán szeretne engemet látni: nem maradt más hátra, mint tisztességgel visszavonulni attól a vállalatától, melynek módomban az igazgató felfogása miatt a részvényesek javára irányuló törekvéseimet értékesíteni.

Nagypál Imre miatt ne kívánjon engem senki akasztófára; mert oda a magyar közmondás szerinte; a ki másnak vermet ás, maga esik bele — eljuthat még az is, a ki azt más felebarátjának kívánja. Nekem szilárd meggyőződés, hogy a malomnál uralkodó fejletlen gazdálkodás mellett a társaság zilált viszonyai tán ebben a században sem lesznek tisztázva. De ha a részvénytársaság, hogy Nagypál Imrének a múltban szerzett érdemeit méltányolja ezt a gazdálkodást hajlandó továbbra is elnézni: nekem az ellen nem lehet ugyan kifogásom, de viszont mint a felügyelő bizottság elnöke nevémet nem engedhetem át ezen gazdálkodás takargatására.

Ez oknál fogva tehát, hogy megfelelek a kérdés második részére is, a míg Nagypál Imre lesz a malom igazgatója, meg mindene; addig én lemondásomat vissza nem vonhatom, mert nem lehet föl- adatom, hogy Nagypál Imrével örökké izetlenkedjem. Mikor azonban majd ő megszűnik a malom élén állani és tetszeni fog a részvénytársaságnak: szíveskedjék velem rendelkezni; érdekeiért minden elismerés és jutalom nélkül kész vagyok legjobb belátásom szerint annyit megtenni, a mennyi erőmtől kitelik.

Hazafui tisztelettel vagyok,

Csongrádon, 1893. aug. 18.

Hegyi Antal s. k.

Ujdonságok.

— **Nagyboldogasszonyi bucsunk** kedvező időjárás mellett az ajtatoskodók nagy részvétél ment végbe. Az idegenek száma, kik ez alkalommal városunkat felkeresték, három ezerre tehető. Az ünnep előző napján dél után ugyan ismételve hatalmas zápor huzodott át határunkon s az érkező búcsúsok legtöbbször bírta elázott, de magán az ünnepen csendes, verőfényes nap kedvezett az ajtatosságnak. Az ünnepi szent beszédet, valamint a misét is, ez utóbbit fényes segédlettel, maga a plebános végezte. A gyónók és áldozók száma haladta az ezeret. Este többfelé bállal egészítették ki ősi szokás szerint az ünnepet, melyek közül választékos közönségével különösen kitűnt a „Polgári Kör“ bálja. A jó kedv sehol sem hiányzott s a mulatságnak csak a nap feljötté vetett véget.

— **A király születés napja.** A múlt pénteken dél előtt 9 órakor király ő Felső-

gének legmagasb születés napja alkalmából plebániai templomunkban ünnepélyes nagy mise tartatott, melyen testületileg vettek részt a meghívott hatóságok. Mise alatt Sohlya Gyula főjegyző ur emelte az áhitott kellemes énekével és gyönyörű orgonajátékkal, bár minél többször lenne hozzá szerencsénk; mert e tekintetben mesterére vall játéka. Csak azt szeretnénk mégis tudni, hogyan jutott offetoriumkor az érdeemes jegyző ur a magyar füleknél kiálthatatlan császári himnusz dallamához? mikor mi nem az osztrák császárt, hanem az apostoli magyar királyt ünnepeljük és ő annyi sok szebbnél szebb magyar ének dallamával rendelkezik? No de eltekintve ettől a kis disszonanciától, egyéb nem zavarta meg a fényes ünnep őszhangját, mint hogy Réti Ferencz főszolgabíró ur, talán a csütörtöki küzdelem nagy fáradsalmi miatt? tisztí karával együtt láthatatlan módon vett részt mint jó hazafi és megyei főtisztviselő a király tiszteletére rendezett ünnepélyen.

— **A kolera.** E félelmes vendég szomszéd községünkben Mindszenten komolyan kezd fellépni. A napokban több megbetegedés és haláleset fordult elő. A védekezések szigorúan folynak. A tiszai révénél mint egy 20 csendőr zárja el a közlekedést.

— **Nyilvános köszönet.** Az ált. ipartestület és az iparos ifjuság által f. hó 14-én, a népkertben tartott tánczvívalom alkalmával felülfizettek a következők: Dr Szarka Mihály, Kovács Lajos, Krigler Lajos, Eder János, Váradi Ferencz (Félegyháza) és Král András urak 1—1 forintot. Zsembery István ur 30 krt. Holczer Adolf, Ujszászi János, ifj. Szilber János, Pavelka Sándor urak 20—20 krt. Fogadják a nemes szívű adakozók — áldozatkészéikéért — a rendezőség hálás köszönetét.

— **A kolera kitört.** Sajnálattal kell immár konstatálnunk, hogy tavalyi kellemetlen vendégünk, a kolera, ismét megjelent falaink között. A betegség ugyan még csak szorványosan mutatkozik, de mert néhány eset már is halállal végződött, arra kell törekednünk, hogy a baj lokalizálva maradjon. E végre szükséges, hogy a köztisztaság érdekében kiadott hatósági rendeleteket lelkiismeretesen végre hajtsuk. A baj láttára kis lelküleg el ne csüggedjünk, hanem inkább a magyar közmondást tartjuk: Segíts magadon, az Isten is megsegít! Különösen ajánljuk lakos társainknak, hogy a trágyát és szemetet eltávolításuk udvaraikból és az árnyékszékek tisztán tartásáról gondoskodjanak. Egészséges étellel és itallal éljenek és ivó vizül főként az ártézi kutvizet használják. A mennyiben pedig tisztavízzel kívánunk élni, azt előbb forralják fel, hogy a kolera anyag belőle kipu sztuljon és ismét lehűtve igyák. Izetlen ugyan a felforralt víz, de egészségesebb az iszapos, nyers tisztavíz. Éretlen vagy rothadt gyümölcsöt és dinnyét pedig épen ne egyenek és ne térjenek el a megszokott életmódjuktól. Gyomrukat pedig el ne rontsák mértéktelen evéssel, vagy ivással, mely a koleraának csak utját egyengeti. Ha pedig a baj mind a mellett bekövetkezik, lelkük-ről a töredelmes gyónás és méltó áldozás által, testükről pedig megfelelő gyógykezelés által gondoskodjanak. Sokan azonban azon téves hiedelemben titkolják betegeiket, hogy ha bejelentik az előjáráságnak, vagy orvost hivatnak, majd ki viszik a beteget a járványkórházba. Mire nézve megnyugtathatjuk lakos társainkat, hogy a járványkórházba csak is oly betegek szállítatnak, kiknek lakásukban nincsen ápolójuk. Azért e tekintetben alaptalan minden aggodalom annál is inkább, mert a kit idején ér a gyógykezelés, többnyire megmenthető az életnek. Elcsüggedés és félelem helyett tehát az Istenben vetett erős bizodalom legyen szívünkben, ki, ha megismerjük minket fenytő atyai kezét, a csapásokat és betegségeket is javunkra fordítja.

— **Színházi jelentés.** Alól nevezett színigazgató tisztelettel tudatom Csongrád nagyérdemű közönségével, miszerint 32 tagból álló, igen jól szervezett dráma, vigjáték, népszínmű és operette társulattal f. hó 30-án a népkerti színpadon csupán egy óra terjedő rövid színévet nyitok. Műsorom a hazai és világszín irodalom ré-

gibb és újabb remekeiből van össze állítva. Bizalommal kérem a n. é. közönséget, hogy a bérletelírása alkalmával méltóztassanak titkáromnak átadni azon 12 db. jegyzékét, melyeket élvezni óhajtanak, s a bérletben azokat fogom színterhozni. Megjegyzendő, hogy mindenik válfajból három darab választható. Első bemutató előadás a csongrádi önkéntes tűzoltók javára.) Szerdán, augusztus 30-án: *Rang és mód, vagy Úr és paraszt.* Szigeti József eredeti remek színműve Bérlet csupán 12 előadásra nyitattik. Körszék 8 frt. Zártszék 6 frt. 12 szelvénybérlet, melyből egy előadásra 2—3 is felhasználható a bérlet előadásokban: Körszékre 8 fr 50 kr. Zártszékre 6 frt 50 kr. A bérletek rendezése és minden előleges intézkedések megtételére Bánfalvi Béla színművész titkáromat bízom meg. A nagyérdemű közönség hazafias jóindulatába és műszeretetébe ajánlom ügyemet, személyemet és társulatomat. Csongrád, 1893. aug. 20. Teljes tisztelettel *Bokody Antal*, színigazgató.

— **Nyilvános számadás.** Acsongrádi ács- és kőmíves szakegylet és a helybeli dalárda által e hó 15-én a „Fiume“ szállodában tartott tánczvígalom zárásadása. Bevétel 97 frt 50 kr. Kiadás 64 frt 28 kr. A két egyesület alapjára maradt tiszta jövedelem 33 frt 30 kr. A bál alkalmával a következők voltak szívesek felülfizetni: Greskovics János ur (Pest) 1 frt 40 kr. Eder János ur 1 frt ifj. Szilber János ur 30 kr. Liptay Sándor ur 20 kr. és Nagy László ur 10 krt. A szíves adakozóknak ez uton mond a rendezőség köszönetet.

— **Schuster Konstantin megemlékezése.** Major István polgár társunknak van egy 8 éves eleveu, egészséges kis leánya, ki azonban születésétől fogva siketnéma levén, apja őt kiképeztetés végett a váci siketnéma intézetbe ohajtotta beadni. S mivel a váci püspökségnek egy, s a váci káptalanunk szintén egy alapítványa a nevezett intézetnél ez évben üresedésbe jött, a helybeli plebános által folyamodott előbb Schuster Konstantinhoz, majd a váci káptalanhoz, hogy ezen helyek egyikét az ő kis leányának adományozzák. A kegyelmes püspök azonban azt válaszolta, hogy ő a püspökség alapítványát már két év előtt másnak ígérte, a káptalan pedig, hogy elsőbbséget levén kénytelen adni a káptalani szolgálatban levők gyermekeinek, az alapítványt már betöltötte. Így tehát a folyamodványunk nem lett foganatja. A napokban azonban levél érkezett a helybeli plebánoshoz a kegyelmes váci püspöktől, melyben megemlékszik Major István Rozikájáról és a folyamodó apaának értékére adja, hogy a mennyiben az általa kinevezett Ujfalusi János nem vette igénybe a püspöki alapítványt, hajlandó azt Major Rozikának adományozni, csak szeresse be a folyamodó apa a váci siketnéma intézettől a szükséges rovatos ivateket és adja be hozzá újra kérvényét.

*Nyilatkozat.

A „Félegyházi Hirlap“ augusztus 6-án megjelent 32-ik száma „Vonat alatt“ címmel közli a f. hó 2-án, szerdán délután történt vasuti szerencsétlenséget.

Hogy mily valótlanágokat tartalmaz a „Félegyházi Hirlap“ fent idézett számában megjelent vonat alatt című közlemény; azt eléggé igazolja azon körülmény, hogy a szerencsétlenség szemtanui oda nyilatkoztak, hogy valójából jobban kivetköztetett közlemény hirlapban aligha jelent meg; mint a vonat alatt című közlemény.

Mindenek dacára nem mulasztatom el a nyilvánosság előtt kijelenteni, hogy a szerencsétlenül járt fiut, nemcsak tetteleg nem bántalmaztam — mint azt a fent idézett lap világgá eresztette — de szóbelileg sem intettem vigyázatlanságaért.

Hogy pedig a fiu a sinek között feküdt-e; azt eléggé megmagyarázza azon körülmény, hogy a fiu jobb sarkán kisebb bőr horzsoláson kívül sehol sem sérült meg. Csongrád, 1893. aug. 19. Schubert Ignác kalauz.

Elmélkedés az aratás után. (K.) Most, hogy az aratásnak vége van és a cséplésnek a holnap a végére járunk, önkéntelenül is foglalkoznunk kell mezőgazdaságunk jelenlegi helyzetével.

Nyilvánvaló, hogy a termésnek nemcsak kvalitására, de mennyiségére is nagy befolyással bírnak a művelési eszközök és hogy a jó és praktikus gépek alkalmazása valamely gazdaság fölvirágoztatására elsőrangú tényező.

Határozottan örvedetes jelenségnek tartjuk, hogy gazdáink is mindinkább belátják eme tény rendkívüli előnyeit és bizvást elmondhatjuk, hogy manapság már minden valamire való földbirtok gépekkel művelődik és a gazda, ha csak anyagi helyzete megengedi, géppel csépli ki a gabonáját.

A mezőgazdasági és egyáltalán a talajművelési eszközök ennélfogva olyan keresletnek örvendenek Magyarországon, mint a milyenek eddig soha. Erre enged következtetni főleg az a körülmény is, hogy — például csak legkitűnőbb e fajta mezőgazdasági géppárunkat említjük, — az »Első magyar gazdasági gépgyár részvénytársulat« melynek bár óriási raktára volt cséplőgépekből, sőt ezeket folytatólagosan gyártotta is, készítményeit a legutolsó darabig mind eladta.

Ebből azonban egyéb tanulságot is levonhatunk. Kétségtelenül be van ugyanis ez által bizonyítva, hogy az angol és cseh mezőgazdasági gépek mind nagyobb és nagyobb tért vesztenek nálunk és

az a horribilis összeg, mely ez ideig a külföldre vándorolt ki, most hazánkban marad.

Es ez nem is lehet másképp. Elvégre is gazdasági közönségünk mindinkább belátja, hogy a hazánkban gyártott gépek inkább talajviszonyainkhoz vannak alkalmazva, mint azok, amelyeket a külföldi gyárak készítenek.

A magyarországi gazdasági gépgyárak közül különösen a fentemlített vállalat egészen új életet teremtett a gazdasági gépek és eszközök piacán és nagy része van benne, hogy a keresletet a gazdasági közönség között felébresztette és őket minden szovietikus rábeszélés mellőzésével, szükségletük fedezésénél a hazai gyártmányokra figyelmessé tette.

Régen, mikor a gazda gépet vásárolt, nem tudott mit csinálni vele, ha véletlenül abban hiba történt. A fellendült magyar üzleti politika ilyen kellemetlen helyzetből ma hamarosan kirántja a gazdát, mert a nevezett gyár az egész országban mindenfelé állandóan utazó gépészeket tart, a kik minden portára benéznek, a hol a gyárnak készit-

ményei vannak, hogy az esetleges bajokon segítsenek. Munkájukban szemlélik meg a gépet, hogy az észlelt hibát kijavítsák.

Ez már magában véve nagy előny a gazdára és ennek a visszahatását a gyár is ma már annyira megérzi, hogy helyiségeinek megnagyobbításához kellett hirtelen hozzáfognia, hogy nagyobb mennyiségben legyen képes előállítani gépeit.

A gyár például az idényre már oly nagy mennyiségben készítette vetőgépeit, hogy a mutatózó keresletnek eleget tehesen, hogy már maga ezen körülmény által is abba a kedvező helyzetbe juthatott, miszerint olcsóbban adhatja áruját, mint bármely más hasonló vállalat.

A szár és magfejlődése nagy befolyással van a mag elvetése vagy elszórása és mivel meggyőződünk, hogy a fentnevezett gépgyár vetőgépei nemcsak felülmúlják, hanem túlszárnyalják a hasonló angol gyártmányokat, annak vetőgépeit minden gazdának jó lélekkel ajánlhatjuk.

Rövidített levél- vagy sürgönyozlm :
GAZDASÁGI GÉPGYÁR BUDAPEST.

ELSŐ MAGYAR

GAZDASÁGI GÉPGYÁR RÉSZVÉNY-TÁRSULAT
BUDAPESTEN.

Gyártelep: Külső váczi-út 7. szám.

Ki mint vet:
BÉVÁRAT.

Minden gazda, aki a legelőnyösebb szerkezetű **vetőgépek** beszerzése iránt érdeklődik, kimerítő felvilágosítást nyerhet gyárunk igazgatóságánál.

Terjedelmes árjegyzékekkel a gazdaság összes ágazatában szükségrendő gépezetekről díjmentesen szolgálunk.

Kiadó korcsma helyiség!

Aluilrott értesitem a t. közönséget, hogy a malom-utca végén fekvő 105. számú házamat, mely több éven át nagy forgalmu korcsma helyiség volt, családi ügyek miatt kedvező feltételek mellett jutányos árért bérbe adom esetleg örök áron is eladom.

Az épület teljesen jó karban van s szép fekvésénél fogva ezideig a nagy közönség kedvenc mulató helyéül szolgált. A nagy területen fekvő lakás 10 csinosan berendezett, padolt és festett szobával, 1 szaletlivel és 1 jól gondozott virágos kerttel áll a mulató közönség rendelkezésére.

A bérbe vagy megvenni szándékozók tulajdonossal értekezhetnek a nap bármely órájában fenti számú házánál.

Tisztelettel:
Kádár Sándor.

3-5

Ifj. Zsoldos Ferencz

tégla-gyárában, Szentesen, az alább jelzett téglák a következő áron kaphatók :

I. oszt. építkezési fali téglá ezre 14 frt
I. oszt. alapozási vagy kut téglá ezre 15 frt
I. oszt. járda téglá, kocs- és gyalogut burkolásra ezre 16 frt
Gép téglá vakolat nélküli építésre ezre 25 frt
Kongó téglá ezre 15 frt
Szabadalm. tető cserép ezre . 10 frt
Négyszögl. padolat téglá száza 7 frt

3-3

KNUTH KÁROLY
műszaki irodája és gyára.
Budapest, VII ker. Szövetség-utca 13 sz.
Elvállal és berendez :

Légszesz és vízvezetékeket.
Szivattyúkat minden célra, vizszállító kasokat.
Szivattyú telepeket járgány, légszesz-gőz-és vízmotor hajtással.
Városok, gyárak, kastélyok, lakóházak stb. vízzel való ellátását.
Minden rendű központi fűtéseket, állami nyilvános és magán épületek részére.

Szellőztetéseket.
Gőz, kőd és zuhany fürdőket.
Szárítókat, bármily célra.
Legjobb rendszerű closteteket.
Vas és kőagyag cső csatornázásokat.
Gőzfürdő és gőz mosókonyhakat.
Szűrő és fertőtlenítőket.
Természetes légszesztelepeket.
Köszén és olaj gázgyárakat.

KŐAGYAG CSÖVEK NAGY VÁLASZTÉKBAN RAKTÁRON.
Berendezett telepekről a legjobb elismerések.

Költségvetéseket készséggel készít.

10-18

Első évfolyam.

Budapest, 1893. augusztus hó.

Első évfolyam.

Előfizetési árak

Budapesten:

Egész évre 10 frt = 20 kor.
Félévre 5 » = 10 »
Negyedévre 2.50 = 5 »
Egy óra 85 kr. = 1.70 fill.

Egyes szám ára 3 kr. = 6 fill.

A HONVÉD

POLITIKAI NAPILAP.

Előfizetési árak

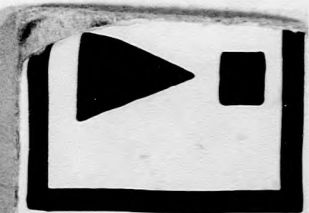
a vidékre:

Egész évre 12 frt = 24 kor.
Félévre 6 » = 12 »
Negyedévre 3 » = 6 »
Egy óra 1 » = 2 »

Egyes szám ára 4 kr. = 8 fill.

A magyar király.

Szózat a közönséghez!

Dicsőbb nevet irhattunk volna-e homlokára ama politikai napilapnak, a melyet a magyar népek igaz ügye, elhanyagolt érdeke hívott életre?

Van-e név a magyar nyelv kincs szótárában, a mely egymagán kifejezze egy napilapnak politikai és társadalmi hitvallását, célját úgy, mint ez a szó: „**A HONVÉD**“.

Hisz ez a czim egygyé forrott jelentése: az ernyedetlen kitartás, a bátor c elekvés és a rettentetlen küzdés hármasságának.

Ez a czim foglalata a becsületes munkának, az elnyomott védelmének, a gaz kivívásának.

Ez a czim hirdetője az igaz eszmék diadalának.

A szabad ág, egyenlőség, testvériség lesz a jelszava „**A HONVÉD**“nek s e három ideálért megküzdünk hátrán, ha kell vakmerően s nincs hata'om, mely letérite ama utról, a mely ez ideá'ok eléréséhez vezet.

Tudjuk, hogy min épült fel a nemzetek jóléte. Tudjuk, hogy a szabadság, a függetlenség talajából sarjadzott ki a népek boldogsága.

Harcos kedvvel, fiatal tüzzel megyünk ütközetre Magyarország szabadságáért, függetlenségeért, teljes önállóságáért, hogy megépíthessük a magyar nép jólétének, boldogságának bevehetetlen várát. Ama várát, a melynek sárca'jai nem csak egyesek, de a nemzet valamennyi fiának biztosítja jogainak érvényesítését, erejének kifejtését. Mert abban találkozik a mi hitünk, ama férfiúval, a kit a „legnagyobb magyar“ névvel ékesített a magyar nemzet kegyelele, hogy: „csak az az ország független és boldog, a melynek nem egyes tagja, de valamennyi fia független és boldog“.

És a politikai eszmékért vivott harcunkban első rendű feladatunknak tartjuk, hogy a nemzet figyelmét ráfordítsuk a hétköznapi élet kívánságaira, az anyagi érdekekre, a való élet követelményeire, a melyekről sivár pártküzdelseinkben, személyeskedéseinkben és felekezeti harcainkban annyira megfeledkeztünk.

Azt akarjuk, hogy hazánk édes anyja legyen minden fiának és ezeréves alkotmányának, áldásaiból mostohán ki ne zárjon senkit.

Azt akarjuk, hogy munkájáért megkapja a maga jutalmát mindenki; hogy osztály, felekezet és nemzetiség embert embertől el ne válaszszon; hogy ez a föld békés és boldog otthona legyen minden fiának.

Azt akarjuk, hogy munkabíró emberek ezerszámra ne forduljanak el mostohán az országtól, a melyben a becsületes munkára nincs áldás és ne keressenek

tengeren túl, idegen földön maguknak jobb hazát.

Ezért követeljük mindenekelőtt az általános választói jogot. Az általános védelmi kötelezettséggel vele jár az általános választói jogosultság. A ki vérevel adóz a honnak, jogot váltott arra, hogy a kormányzására is befolyjon.

Nem járja, hogy a kik legtöbbet fáradsanak a javán, azoknak legyen hozzája a legkevesebb közük.

Nem járja, hogy a dolgos emberek millióinak azok szabják ki a törvényeket, a kik egyebet sem tettek, mint hogy születtek. A legkisebb polgárnak az élet küzdelmeiben több értelemre van szüksége, mint a legtöbb munkátlan lebzselő nagyurnak. Szegénytelen állapot az, a melyben egyfelől üresséjü herék törvényhozóknak születnek, másfelől munkás polgároknak még szavazni sincs joguk.

Követeljük a házassági jog rendezését, s követeljük, hogy ez a magától értetődő kérdés minden csürés-csavarás, minden szélhámosság és minden szószátyárkodás nélkül mentül elébb megoldassék. A józan ész követeli, hogy a polgárok polgári viszonyait polgári rendben szabályozzák. A szív és a hit dolgába pedig senki bele ne szóljon — bizzák ezt kinek-kinek a lelkiösmeretére. Ne uralkodjanak a papok a szívek felett rendőri hatalommal és ne vegyék el az államtól, a mi az államé. A főpapok pedig örüljenek, hogy háborítlanul dűskálhatnak az állami javokban. Ha ez szenteskedő mágnásoknak és paposkodó izgatóknak nincs inyére, ez az ő dolguk, — de kárhóztatandó gyengeségnek tekintjük és minden erőnkkel küzdünk az ellen, hogy a törvényhozás az ő kedvük szerint járjon el, hogy őket engedményekben részesítse.

A törvényhozás nem egyes osztályok kedvéért áll fenn, hanem a közösség érdekében. És ezért követeljük, hogy hasznos reformok felől komolyan intézkedjék. Az adótörvények alkalmazásában szűnjön meg az önkényesség. A törvény szava legyen világos és határozatait tartsák szemmel a törvény végrehajtói. A kormány ne csak ígérgeessen, hanem cselekedjék is. Elég ideig vártunk!

Az állam pedig nemcsak a gazdagoknak áll fenn. Legyen gondja a szegényebb sorsúakra is. Adjon nekik munkát, szerezzen nekik hitelt. Addig is, a mig önállóságunkat kivívtuk, kötelezze az osztály-magyar bankot arra, hogy jegykibocsátási szabadalma fejében a népbankoknak és szövetkezeteknek nagyobb hitelt nyisson.

A jóléthez ne csak a nagyiparosnak legyen szabadalma. Követeljük, hogy az állam viselje gondját a kisiparosnak. Tegye az elektromos erőt olcsóvá és hozzáférhetővé, hogy ennek segélyével a kisipar

versenyre kelhessen a nagygyal. Fordítsa gondját mindazokra, a kik határain belül a munkának élnek. Legyen gondja arra, hogy évről-évre ijesztőbben ne szaporodjék az okleveles proletárok száma. Ne szolgáltatassa ki a munkásokat a vállalkozók önkényességének, az éhségnek, betegségnek és nyomoruságnak.

Ezért követjük különös figyelemmel a munkások kívánságait és mozgalmait. Ne tőrjünk, hogy ebben a tejjel-mézzel folyó országban, a melyben erős meggyőződésünk szerint mindenki számára elég kenyér van és mely a jólét kiapadhatatlan forrásaival rendelkezik, éppen a munkások zülljenek el és sülyedjenek állati nyomoruságba. Ne lakják a munkás bűzös odvakban és ne táplálkozzék rothadt hulladékokból. Követeljük, hogy az állam az élelmiszerek megvizsgálására állami vegyészeti intézeteket állítson fel, a melyek díjtalanul szolgáljanak tanácsosai minden kinek és elkobozzák a romlott élelmiszereket. Ne szolgáltatassák ki éppen a munkás-osztályt a mételyes betegségeknek, a typhusnak, a kolerának és egyéb nyavalyáknak, a melyeknek oka éppen a rossz táplálkozás, rossz élet és rossz lakás.

Egyáltalában arra fogunk törekedni, hogy ez ország minden lakosát meggyőzzük, hogy neki joga van a jóléthez és a boldogsághoz és hogy az állam és a közösség, ha gondoskodik róla, nem kegyelmet gyakorol, hanem a kötelességét teljesíti. Mert a közösségnek kötelessége a népnek erejét az egész nép hasznára fordítani. Az állam tisztviselői nem urai, hanem szolgálói a közösségnek.

Ezért mindig résen állunk majd a hivatalok tulkapásai és a törvények csürése-csavarása ellen.

Ezért küzdünk majd minden ravasz kizsákmányolás, minden elnyomás és minden igazságtalanság ellen. Ezért fogjuk felfedni, ha szükség lesz rá, a közhivatalok minden tulkapásait és visszaéléseit.

Nem fogunk lázítani, de az igazságot nem hagyjuk elnyomni. Mőgéje nézünk a dolgoknak és kimutatjuk a való okait. Megbélyegezzük a hazugságot és lerántjuk az álarcot a képmutatásról. Mert csak így felelhetünk meg a dicső Honvéd névnek, a melyet lapunk homlokára irtunk. És csak így számíthatunk arra, a mi az igazságért való küzdelmünkben legőbb erőnk: arra, hogy az ország minden igaz, szabadságszerető és hazafias polgára felekezeti és osztálykülönbség nélkül a mi zászlónk köré sorakozzék. Bizvást hisszük, hogy úgy is lesz.

Isten áldása a mi becsületes munkánkon!

Atzél Endre,

felelős szerkesztő.

Embervásár.

Eredeti regény 3 kötetben.

„A HONVÉD” számára írta: **Gonda Dezső.**

I. K Ö T E T.

I. FEJEZET.

Halál a gyárban.

Az augusztusi száraz hőségben az egész gyár úgy izzott, mint valami óriási kazán.

Lélekzettelajtó, lomha levegő rekkent meg a műhelyekben és udvarközökben; olyan sűrű, telített levegő, hogy a benne járó-kelő munkás úgy érezte, mintha forró, vastag ködöt nyomna szét maga előtt verejtékes, széles mellével.

A műhelyboltozatok vasbordái nyújtözva pattogtak, akár csak egy olvasztó-kohóban s a tetőgerincek kátránylapjai szinte füstölögtek a napnak perzselő tüzétől. A fedézet bordázott üvegablakai, melyeken át a délelőtti világosság égő, aranyos oszlopokban ereszkedett be a gyár-osztályokba, megannyi fehér izzó platina-lemezekként ragyogtak a magasban. A száz meg száz kémény, kürtőszemje, szikkadt torokkal tátongott bele a tüzes levegőbe és a gomolygó, hol kékes, hol zöldes-szennyes, hol szénfekete, hol pedig épen parázsveres füstkévéket fuldokló hörgéssel taszította ki lángoló gyomrából.

Általában úgy tetszett, hogy az egész gyár lassu, emésztő-tűzben ég és hogy azok, a kik e pokoli kemenczébe beszorultak, vergődve fuldokolnak és segélykiáltásukat csak a gépek robajától, gősztelepek sivitásától, mázsás kalapácsok zuhogásától, vashengerek dübörgésétől, aczeltestek zöngésétől nem lehet hallani.

Valóban, e gyárnak nevezett vas- és tűzvárosban, a mely a maga épületeivel, műhelyeivel, raktáraival, udvaraival mintegy negyvenezer négyszögöl területet foglalt el a főváros külterületén, hatezer ember: férfi, gyermek, asszony küzdött napról-napra élethalál-harcot a betevő falatért tűzzel, gőzzel, vassal, tüdőorsvasztó levegővel, embervérre szomjas gépelyekkel.

Reggeli hat órákor ez a hatezer ember, mint karámba tóduló nagy nyáj, nyüzsgött a gyárnak északra néző főkapuja előtt. És a mikor a kapunak emeletmagassága két szárnya megfordult karvastagságú sarkain, a munkások tömege zibongva hatolt be a térs első udvarra.

Az udvart egyfelől az igazgatósági épületnek oldalafa, másfelől egy sárga épület-szárny határolta, a melyben az orvosi szoba, a tűzörség, a szivattyúház s a munkásoknak szolgáló nagy étkező helyiség volt elhelyezve. A főkapuval szemben hosszú szellős folyosóba látott az ember, egészen a bástyaszerű kerek gépházig, a melynek közepén a szárnyú izomzatu aczel-orszlán, egy 700 lóerejű Compaund-motor böhöbölt és rázkódott szüntelen.

A gépház mellett magaslott fel a maga nyers-téglás, koromlepte testével a gyárnak kéménykirálya, a tizemeletes kürtő, viselven tetején a vaspántban lefutó villámhárítót.

A gépházban lüktető aczel-gőzgép hat méter magas lendítő kereke percenkint kétezer méternyi körpályán zugott által.

Ez a harsogó motor volt az egész hatalmas gyári testnek szive.

Ettől a nagy aczel-szivtől futottak szét a műhely-csarnokokba, ezernyi munkásgéphez a tranzmissziók hengerrudjai, kerekei, excenterei és surrogó szíjjai, képezvén méltó izom- és idegrendszerét a gépszívű gyári testnek.

Husz vasszerkezetű üvegteles csarnokba áradt szét a mozgató erő a gépházból.

Egyszersmind innen áramlott ki mindenfelé, elszigetelt sodronyokon rohanva át, az a mesés áram, a mely egy új világot nyitott meg az emberiségnek: a villamosság. Delejes hálózatával befogta a gyár minden zugát, parányi izzólámpákba eresztve fémszárait.

Mikor aztán estenden kigyult a sok száz Edison-lámpa, bevilágítván fehér fényével a zugó-forgó gépeket, kék zubbonyos, vagy övig meztelen munkás alakokat, a fekete szenes földet, idomtalan szörnyalaku körfűrészeket és zúzógépeket, lángzó kohókat, olvasztó-kemenczét, emelő darukat, mozgó hidakat, potrohos kazánokat, horgasfogu kerekeket, forgó lánczokat, tüzes csigákat, rudakat és tömböket: akkor úgy

tetszett, mintha a pokolbeli ezeregyéjszakai meséknek valamely jelenete tárult volna föl a szemlélő előtt.

A husz műhely a főkaputól jobbra-balra eső tiz-tiz vasaltas mellékkapu tengelyében nyújtözött be a gyártelep mélyébe.

A legszélső csarnokban nyugatnak a tüzi kovácsok gőzkalapácsai dübörögtek és kángoszokat élesztő kohók, bugó fujtatók lövelték ott az emberpusztító melegt. Buczkófejű üllőkön fehérré hevített tengelyeket, korongokat pörlyöztek a munkások, szabályos, ütemes csapásokkal sujtván a tüzes vasat, úgy hogy a vörösaranytűszikrák és vas-szilánkok szökő iverben pattogtak szerte és egyenletes, szaggatott, de folytonos vaszengés ijesztően töltötte be a műhelyt.

E csarnoknak középső kapujánál a fentemlített forró napon, úgy délutáni öt óra táján, hét munkás iparkodott kifelé hengergetni vasrudak segítségével egy három méter magassága, mázsás vaskoszorút arra a kerékre kompra, a mely a tüzi kovácsok műhelyétől a gépmechanikusok műhelyéig sínpáron futva, hordta a nehéz gépanyagokat.

A nagy vaskoronát ketten-ketten rudakkal támasztották két felől, mert az egymásra rakott vasgerendák között egy darabon csak fennállva hengerithették tova, hárman pedig nekidölvé mozgatták előre.

Otthol Venantó, a ripacsos képű cseh származású munkavezető, néhány lépés távolságról összefont karral nézte, hogyan küzködik a hét ember az iszonyu vaskerékkel.

— Rácskay Ádám, — mordult reá dühösen a munkások közül a legöregebbre, — mit kapkolódik ide-oda, mint Bernát a mennykőhöz! Ne röstelje megfogni erősen, majd meg aztán. De persze ha csak szimulálgatunk!...

Az ily durván megszólított munkás semmit sem felelt, csak a maga mellének támasztva a vasrudat, a melylyel a kereket tartotta, két bogos, vasportól szennyes kezét, a mely reszketett az erőfeszítéstől, kinyújtotta a munkavezető felé, mutatván, hogy már véresre marta ki a feszítő vasrud.

Otthol Venantó közelében a „gyilkos“-nak nevezett gőzkalapács mellett állott egy bölénynyaku, duzzadt vállu, közép termetű munkás, a kinek sötét arcbőrét még sötétebbé tette a sűrű, fekete telt szakál és az arra rátapadt szénporréteg.

Morócz Gergely volt az, a gőzkalapács gépésze, a ki kalapácsal a kezében bejárta a félvilágot és már husz éves vándorlegény korában egy tigris bátorságával és dühösségével küzdött a kommün párizsi torlaszain. Onnan hozta emlékebe a hasadtas szélű, mély halást, a mely a fülétől a szemcsontig a bal halántéka alatt húzódtott keresztbe orczáján. Kitűnő és gyors munkás, de szilaj, daczos és Otthallal nem egyszer ütöttetett tengelyt. Most sem állhatta meg szó nélkül.

— Inkább bizony hadd lépjek én oda melléjök, mert így nem birnak vele. Hiszen holtra fáradt már mind megannyi. Még utóbb baj lesz belőle.

A munkavezető arcát piros vérről öntötte el a harag. Szurós, barna szemét élesen szegezte reá a közbeszólóra s vastag ajka alul kivicsorodtak egy kissé, széles fekete fogai, mint az alattomosan haragvó vérebéi.

— Fogja be a száját s lásson a maga dolga után. Mindig a máséval törődik, a maga munkája meg abba marad. Talán egy regimentet állítsunk egy hitvány kerékhez. Előre Rácskay, kifele a kerékkel.

A hét munkás nekifeszült.

A kerék ingott, mozgott, s úgy látszott, hogy enged az emberi erőnek.

A műhely földje egy talpalatnyi helyen arra felé hajlott el, a merről az öreg Rácskay tartotta rudjával a vaskoszorút.

A kerék váratlanul gyorsabb mozdulattal reá hengeredett a kis lejtőre és abban a pillanatban néhány métermázsás testének egész iszonyu súlyával reá feküdt az öreg Rácskay vasrudjára. A nagy hőségtől és a reggel óta folyó nehéz munkától elcsigázott, bár izmos ötven éves ember megingott a vas-kolosszus terhe alatt.

Két karja megremegett, melle becuklott s görcsösen előre nyújtott nyakán az erek vastagon megduzzadtak.

Hördült egyet rekedten.

Azt akarta mondani a balkeze felől álló kövér, alacsony munkásnak, hogy nyomja oda vasrudja végét gyorsan az övé mellé.

De már nem ért reá kimondani.

Az egyensúlyát veszített kerékkoszoru áthibbant Rácskay-felé.

Az alacsony kövér munkás megérezvén a kerék dülését, rémulten ugrott el oldalt, a zuhanó óriás elől.

A szegény öreg Rácskay Ádám is lépett egyet visszafelé. De már későn.

Az oldalt, de ő felé előre is, zuhanó kerék egyet serdült vastalpán és élével válloncsapva az öreg embert, hanyat terítette. Majd néhány-szor ide-oda libbenve az átkozat ropogó mellkasán, elfeküdt azon rettenetes testével.

Elnyújtott, emberföltti, üvöltő kiáltás szakadt ki az öreg Rácskay torkából, a mikor a kerék zuhanását megérezte.

Olyan iszonyu sivatás volt ez, mint valamely halálos veszedelemben forgó mozdonyé, mely a következő pillanatban összezuzott katlanmellel fog hörögni a töltés oldalán.

A halálordítás hirtelen, erőszakosan, rőfögés-szerű hörögésbe ment át, a mint a kerék lecsapott a mellkasra s a torokban és tüdőben vérbefojtotta a hangot.

A halálos üvöltés végigmetszette a műhely levegőjét és tulsivitotta a boltozatot reszketető vaszengést. Mintha egyszeribe elállt volna a lélekzete a halálrémülettől minden zakatoló gépnek, dudoló fuvónak, bugó katlanmellel.

Mintha megdermedt volna minden ember, megszibadt volna minden ütésre emelt kalapács és egy hideg légáramlat rohant volna át dermesztően a forró műhelyen.

Fagyasztó légáramlat: a halál.

Még egy pillanat előtt senki sem gondolt reá s ime itt van a gyárváros kellő közepén, a tüzi-kovácsok műhelyében.

Kegyetlen csontos öklével egyet csapott a tiz métermázsás kerékre és az engedelmesen vágódott le a szegény öreg ember mellére, oda préselve azt a mooskos, szenes földhöz, mint a csapda egy szegény, törpe, czinczoge egeret.

S ott fekszik most véresen. Melle lüktetve, iszonyuan zihál, lábával a szenes földet rugdalja ki maga alól, szétvetett két keze remegő görcsben vonaglik. Szennyes kék ingét czafatokra hasította a kerék éles karaja, úgy, hogy az összes szőrrel borított mell csupaszon fekszik és megdöbentő látványul mutatja a kulcsesontról és bordákról lerongyolódott bőrt és hust, és a párolgó nyers vért, a mely sűrű ereiben fut szerte-szét a mellszörzet között, vastagon megfekszik az ingnek és ruhának ránczaiban s átverődve ijesztős, piros foltokban az ingnek szövetén, fekete tócsákban ülepedik meg a műhely talaján.

Fuldokló nyöszörgéssel feküdt ott a hosszú öszbecsavarodott szakálu Rácskay Ádám.

Máskülönben szép, bronzszinű arcába először biborveresen tódult fel a vér nagy ijedtében, de már mikor a kerék hanyat vágta, visszazaladt onnan szivére s tüdejébe, hogy kifecsenve, halálos foltokkal tarkítsa a gyilkos keréket, a ruhát és földet. Hideg, kén-sárga lett így a nemes vonalu rokonszenves arc egyszerre, a melyből a fuldokló kiáltásra szétnyitott kékes ajkak és egészségesen fénylő fogak tűntek szembe legerősebben. A torokból időről-időre habos vérbuborékok szálltak ki az ajakra és keskeny vonalakban futottak le az állon át a sűrű hullámos szakálla.

Igy hevert ott, iszonytató képe az erőszakos halálnak, a mely mint aczelkörmű, aczelésőru óriás karvaly, süvöltő, fekete szárnyaival ott kereng folytonosan a gyárak felett s hol ebbe, hol abba a műhelybe nyilallik le váratlan, vilámsebes eséssel és a hova lecsap, egy-egy munkás rogy ott össze, tépett hullal, zuzott csontokkal.

A meglepetés percnyi némasága és dermedése után az elszörnyedésnek zibaja és mozgása futott végig a tüzikovácsok műhelyén.

Gépeiket otthagya és szerszámaikat eldobva, a munkások összeszaladtak mindenfelől a szerencsétlenség helyére.

Fejlesztve, sápadtan taszigálódtak össze-vissza és ajakról-ajakra szállott az ijedelmes iszonyu szó:

— Halál! Halál!

(Folytatása következik.)

A HONVÉD

e hó 20-án jelenik meg.

Boriték lapján pompás öt színnel festett képpel. A napnak legjelentősebb eseménye lesz megrajzolva e képen, művész kéztől. Sokszorosítását egy olyan szerkezetű sajtó végzi, mely csodás vivmánya az ujkor gépiparának. Roppant áldozatba került ennek a gépnek megszerzése, a melynek párja nincs ebben az országban s alig egy-kettő akad e fajtából a külföldön. Nem a tulzás mondatja ezt velünk. A szavunk igazáról meggyőződhetik mindenki, a kit kíváncsisága vagy érdeklődése elvezet a mi nyomdánkba, a hol ezt a csoda alkotást szives készséggel megmutatjuk.

Nagy gondunk volt a lapnak belső tartalmára. Olyan gárdát toboroztunk a politikai és a társadalmi élet tollforgatóiból, a szépirodalom kitünőségeiből, a minővel nem dicsekedhetik egyetlen ujság sem. Az ország határán túl is ismeretes nevek viselői írják majd lapunkba a vezérezikket; tárczairóinknak jelles tollát pedig régtől környezi a magyar nép kitüntető elismerése.

Nincs osztály, nincs testület, nincs hely ebben az országban, a melynek érdekei ne találának méltánylásra a mi lapunkban.

A becsületes munkának nincs egyetlen ága, a melynek gondozását a mi lapunk könnyelműen elhanyagolná.

Nincs oly becsületes törekvés, a mely elől a mi lapunk elzárkóznék, de nincs oly visszaélés, a melynek felderítésére, nincs oly gázság, a melynek eltiprására a mi lapunk nem nyujtana segédkezet.

Gyors és kimerítő tájékozást adni mindenről: lesz a „Honvéd“-nek első rendű feladata. Nemesak a külföldön tartunk rendes levelezőket, de nincs zuga ennek az országnak, a hol ne állana résen egy-egy tudósítónk. Azok is, emezek is táviratban közlik velünk a legujabb, érdekes eseményeket.

Lapunk szépirodalmi részében s kiválóan regényrovatunkban is az a legfőbb törekvésünk, hogy *irodalmi magas színvonalon álló* közleményekkel bilincseljük le olvasóink érdeklődését.

A legkiválóbb és legkedveltebb írók fognak támogatni e törekvésünkben, a melynek fényes bizonyítékát adjuk azzal, hogy már lapunk első számában kezdjük meg egyik legkiválóbb fiatal regényírónk,

Gonda Dezső

EMBERVÁSÁR

czimű 3 kötetes eredeti társadalmi regényét,

a melyet e gyorsan és méltán népszerűvé lett jeles novellista a „Honvéd“ számára írt. Ez érdekfeszítő, gyönyörű regényben, mely elejétől végig a fővárosban játszódik le, zamatos nyelvezettel, megragadó színekben, éles megfigyeléssel van megrajzolva a világvárossá fejlődő Budapestnek egész társadalmá, a maga lázas életével, pompájával és nyomorával, erejével és bűneivel. Hatalmas mesteri képekben vonulnak el előttünk e nagy koncepczióju műben a főváros gyárjai, kórházai, mulatóhelyei, szalonjai

és büntanyái; munkások, polgárok, papok, katonák és mágnások megkapó csoportokban lépnek elénk a megszólalásig hű rajzokban úgy, hogy csaknem minden egyes szereplőben régi ismerősünkre vélünk találni. Szóval: az „**Embervásár**“ czimű regénynyel a melylyel lapunk regényrovatát egy csapásra előkelő irodalmi nivóra emeljük, az olvasónak oly művet adunk kezébe, melyet kezdettől végig, nem csak lázas érdeklődéssel fog olvasni, de a mely a legkényesebb izléssel is számot vet.

E regénynyel egyidejűleg közöljük a

VÖLEGÉNYGYILKOS

czimű amerikai regényt, a mely a csodás ujjvilágnak rejtelmes bűneit idegfeszítő mese keretében tárja föl az olvasó előtt.

Gondoskodtunk róla, hogy a hétnek pihenő napján, vasárnapon, mellékletekkel bővítsük „A Honvéd“-nek amúgy is gazdag tartalmát. Az egyik mellékletnek ez lesz a czime: „**A család**“. Telisded tele lesz ez szórakoztató olvasmányokkal, a melyekben gyönyörűségét találja az asszony, a férfi, a fiatalja, az öregje egyaránt.

A másik élelzap lesz s a czime: „**Dongó**“. A humornak kaczagtató, a satyrának metsző fegyvereivel ostorozzuk benne a politikai élet ferdeségeit, a társadalom fonákságait.

És jogos kíváncsisággal kérdezhetik, hogy ennek a rendkívül érdekes, változatos, tartalmas ujságnak mennyi lehet az előfizetési ára, mellékletekkel együtt.

Ismételjük, jogos kíváncsisággal, mert csaknem hihetetlen, hogy ezt az ujságot olyan potom áron vesztegessük, a minő az alábbi táblázatban olvasható.

A „Honvéd“-nek az előfizetési ára:

Helyben:

Egész évre	10	frt — kr. (20 kor.)
Félévre	5	frt — kr. (10 kor.)
Negyedévre	2	frt 50 kr. (5 kor.)
Egy óra	—	frt 85 kr. (170 fill.)

☛ Egyes szám ára 3 kr. ☚

Vidéken:

Egész évre	12	frt (24 kor.)
Félévre	6	frt (12 kor.)
Negyedévre	3	frt (6 kor.)
Egy óra	1	frt (2 kor.)

☛ Egyes szám ára 4 kr. ☚

A ki nem sajnál két krajczárt egy levelezőlapra, hogy „A Honvéd“-et mutatóba kérje, annak mi a lapot három hétig *teljesen ingyen megküldjük*.

Polgárok! Rajtatok áll, hogy a „Honvéd“-nek örök életet biztosítsatok!

Polgárok! Fizessetek elő a „Honvéd“-re.

„A HONVÉD“ kiadóhivatala

VI., Révay-utca 14.